

ՍՊՈՐՏԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐԸ, ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱ ՎԻՃԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Բաբայան Հ. Ա. (Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ, Երևան, Հայաստան)

kafpedpsy@mail.ru

Հոդվածում ներկայացված է սպորտի հոգեբանության ծնավորման և զարգացման հիմնահարցերը Հայաստանում: Այն պայմանավորված է Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի հիմնադրման ու հոգեբանության և մանկավարժության ամբիոնի կազմավորման պատմական գործառույթներով և աշխատակիցների երկար տարիների ուսումնագիտական, տեսամեթոդական, մարզական, կիրառական աշխատանքների արդյունքներով: Ըստ զարգացման փուլերի և ուսումնագիտական աշխատանքների նկարագրման ներկայացված է սպորտի հոգեբանության ձեռքբերումները Հայաստանում և նրա հեռանկարները:

Հանգուցային բառեր. *զարգացում, գիտագործնական, սպորտ, հոգեբանություն, տեսամեթոդական, կիրառական, գիտաժողով*

Սպորտի հոգեբանության, զարգացման պատմությունը Հայաստանում սկսվում է երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ավարտից հետո 1945 թվականին, ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտի (ներկայիս Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտ (ՀՖԿՍՊԻ)) հիմնադրումից ի վեր:

Ինստիտուտի հոգեբանության ամբիոնը (ներկայիս սպորտի մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոն) հիմնադրվել է 1953 թվականին: 30 տարի անընդմեջ (1953-1983) նրա ղեկավարն է եղել սպորտի հոգեբանության ոլորտի նշանավոր մասնագետ, Հայաստանի գիտության վաստակավոր գործիչ, բժշկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ալեքսանդր Արծրունու Լալայանը (1925-1983թթ.): Նրա ակտիվ գործունեության ու նախաձեռնությունների արդյունքում ինստիտուտում ստեղծվեց գիտամեթոդական խորհուրդ և ինքը դարձավ նրա առաջին նախագահը: Միաժամանակ հիմնադրվեց Հայաստանում ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի գիտական լաբորատորիան և առաջինը ինքը ղեկավարեց այն [4, էջ 5]:

Այդ ժամանակվանից է սկսվում սպորտի հոգեբանության սկզբնավորման ու զարգացման տարեգրությունը ՀՀ-ում: Մեծ ներդրում են ունեցել հայ հոգեբանները սկսած ԽՍՀՄ տարիներից, մեր օրերը արժարժելով ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի հոգեբանության հիմնահարցերը:

Մեծանուն հոգեբան Հովսեփ Մովսեսի Թութունջյանը (1918-1994), աշխատելով Կահիրեյի Գալուստյան ազգային վարժարանում որպես ուսուցիչ, 1947թ. ավարտելով նույն քաղաքի ամերիկյան համալսարանը հայրենադարձվել է Հայաստան: Հայ գիտնականներից նա առաջինն է 1956թ. Մոսկվայի մարզային մանկավարժական ինստիտուտում պաշտպանել հոգեբանությունից թեկնածուական ատենախոսություն «Ավագ դպրոցականների կամքի ձևավորումը ֆիզիկական վարժություններով պարապմունքների գործընթացում» (մարզադպրոցի աշխատանքի փորձով) թեմայով [2, էջ 221]:

Սպորտի հոգեբանության հայկական դպրոցի հիմնադիր պրոֆեսոր Ա.Ա. Լալայանի գիտական ուղին նշանավորվել է 1956թ. նրա մեծագույն առաջարկով, ինչի վերաբերյալ իր հուշերում մեծանուն գիտնական, սպորտի հոգեբանության միջազգային գործիչ - Ավկեսենտիյա Յեզարի Պունին 1970 թվականին գրել է. «Մարզիկի հոգեբանական պատրաստության հիմնախնդիրը սպորտում ծագել է մեկուկես տասնամյակ առաջ: Առաջինը, ով առաջադրել է այդ հիմնահարցը, հանդիսանում է Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի ինստիտուտի մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Ա.Ա.Լալայանը: 1956 թվականին սպորտի հոգեբանության Համամիութենական առաջին խորհրդաժողովին Լենինգրադում նա ելույթ ունեցավ «Մրցմանը մարզիկի հոգեբանական պատրաստության վերաբերյալ հարցի շուրջ» զեկուցմամբ [3, էջ 6]:

1963 թվականին Ա. Ա. Լալայանի հեղինակությամբ հրատարակվել է մայրենի լեզվով սպորտի հոգեբանության առաջին մենագրությունը «Սպորտային մրցման հոգեբանական առանձնահատկությունները» անվանումով, որը երկար տարիներ հանդիսացել է հանրապետության հավաքական թիմերի մարզիչների և սպորտի հոգեբանների սեղանի գիրքը:

Ա. Ա. Լալայանի գրչին են պատկանում 200-ից ավելի գիտական աշխատություններ, ուսումնամեթոդական ձեռնարկներ, մենագրություններ որոնք հրատարակվել են ամբիոնի աշախատակիցների համատեղ ջանքերով ու հնարավորություն ստեղծել ամբիոնում դասավանդել հետևյալ ուսումնական առարկաները՝ «Ընդհանուր հոգեբանություն», «Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի հոգեբանություն», «Մանկավարժություն», «Պրոֆեսիոնալ կողմնորոշում» և այլն: Առանձին գրքերով լույս են տեսել նրա «Ակնարկներ բասկետբոլի հոգեբանության վերաբերյալ», «Սպորտի հոգեբանություն», «Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը», «Մարզիկը և մարզիչը», «Սպորտային մրցման հոգեբանական առանձնահատկությունները», «Անձի անհատական հոգեբանական առանձնահատկությունները», «Պրոֆեսիոնալ կողմնորոշում», «Կոնկրետ մրցմանը մարզիկի հոգեբանական պատրաստություն», «Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի և մարզիչի պրոֆեսիայի հոգեբանական առանձնահատկությունները», «Հոգեբանության մի քանի հարցեր», «Սպորտի հոգեբանության մատենագրություն» (երկու հատորով) և այլ աշխատությունները:

Սպորտի հոգեբանության գիտության զարգացմանը զուգընթաց Հայաստանում նոր թափ ստացավ ազգային հավաքական թիմերի մարզիկների պատրաստության հոգեբանական սպասարկման գործընթացը: 1961 թվականին Ֆիզիկական կուլտուրայի ինստիտուտին կից հիմնադրվեց պրոբլեմային գիտահետազոտական լաբորատորիան (ՊԳՀԼ) հոգեբանական գիտությունների դոկտոր պրոֆեսոր Ալբերտ Հովհաննեսի Կոստանյանի (1927-1996) նախաձեռնությամբ, որտեղ ուրույն գործունեություն էր իրականացվում սպորտի հոգեբանության ոլորտով: Հետագայում այդ լաբորատորիան ղեկավարեցին 1976-82 թթ. Վ. Քարամյանը և 1984-90թ.թ. Հ. Մ. Ավանեսյանը:

Ա.Ա. Լալայանի ակտիվ ղեկավարությամբ ինստիտուտի հոգեբանության ամբիոնի դասախոսները և գիտահետազոտական լաբորատորիայի գիտաշխատողները ներգրավվեցին համատեղ գիտահետազոտական աշխատանքներում, իրականացնելով մարզիկների պատրաստության գիտագործնական աշխատանքներ:

Սպորտի հոգեբանության հայկական դպրոցի «Ոսկյա ֆոնդը» կազմում են նրա հիմնադիրի հետևյալ գաղափարներն ու տեսակետերը.

- Սպորտային գործունեության ընդհանուր և յուրահատուկ պայմանների հոգեբանական բնութագիրը:
- Մի շարք մարզաձևերի (բասկետբոլ, ըմբշամարտ, բռնցքամարտ, սուսերամարտ, ֆուտբոլ և այլն) հոգեբանական պատրաստության և հոգեբանական վերլուծության խնդիրների իրագործում:
- Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի և մարզիչի մասնագիտության հոգեբանական բնութագիրը [1,4, էջ 8]:

Նմանատիպ աշխատանքներում իրականացվում էին հոգեախտորոշիչ, հոգեկանոնավորող մեթոդների մշակում ու ներդրում, սերտ համագործակցելով ԽՍՀՄ առաջավոր ֆիզկուլտուրայի և սպորտի բուհերի և գիտահետազոտական ինստիտուտների, լոբորատորիաների ու գիտնականների հետ (Ա. Յ. Պունի, Տ. Տ. Ժամհարով, Յու. Յու. Կիսեյով, Պ. Ա. Ռուդիկ, Լ. Դ. Գիսեն, Ն. Ա. Խուդատով, Ա. Վ. Ռոդիոնով, Ա. Վ. Դաշկևիչ և ուր.):

Այսպիսով սպորտի հոգեբանությունը աստիճանաբար տեսական առարկայից, որը մատուցվում էր ուսանողներին և մարզիչ մանկավարժներին, վերածվեց նաև կիրառական ոլորտի, գործնական օգնություն մատուցելով ինչպես մարզիկներին, այնպես էլ մարզիչներին, բարձրացնելով սպորտային վարպետության գործընթացի արդյունավետությունը:

Նախաօլիմպիական տարիներին (Մոսկվա 1980թ.) նոր թափ ստացան հավաքական թիմերի նախապատրաստության գիտական սպասարկման գործընթացները ԽՍՀՄ-ում, այդ թվում նաև Հայաստանում:

Պրոբլեմային գիտահետազոտական լաբորատորիայի բազայի վրա ձևավորվեցին մեկ տասնյակից ավելի համալիր գիտական սպասարկման խմբեր, որոնցում գործում էին բժշկակենսաբանական, կենսամեխանիկական,

հոգեբանամանկավարժական ոլորտի սպասարկող գիտաշխատողներ, որոնք սպասարկում էին Հայաստանի 14 հավաքական թիմեր, ինչպես նաև ՍՍՀՄ ջրագնդակի հավաքական թիմը (ղեկ. Ա.Օ. Կոստանյան) [3, էջ 63]:

Սպորտի հոգեբանության գիտությունը Հայաստանում զարգացման նոր հնարավորություն ստացավ հատկապես անցյալ դարի 80-ական թվականներից ի վեր, երբ երիտասարդ մասնագետների նոր սերունդ գործուղվեց ուսանելու Մոսկվայի, Լենինգրադի, Կիևի և ԽՍՀՄ մյուս հանրապետությունների ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի առաջավոր գիտահետազոտական ինստիտուտներ, լաբորատորիաներ և բուհեր:

Մեկ տասնյակից ավել մասնագետներ պաշտպանեցին գիտական թեզեր սպորտի հոգեբանությունից ու լրացրեցին ոչ միայն հայկական սպորտի հոգեբանների շարքերը, այլ նաև որպես առաջավոր փորձագետներ, գործուղվել են աշխատելու արտերկրներում (Հնդկաստան, Լիբանան, Սիրիա, Ֆրանսիա, ԱՄՆ) արժեքավոր առաջարկերով հանդես են եկել միջազգային տարբեր գիտաժողովներում, ֆորումներում և այլն (Հ. Մ. Ավանեսյան, Հ. Ա. Բաբայան, Ա. Ա. Արարատյան):

Հայաստանում սպորտի հոգեբանության բնագավառում արժեքավոր գիտական ներդրում ունեն ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտի մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի աշխատակիցներ Ս. Պ. Չաթաբաբայանը, Ա. Բ. Արարատյանը, Ք. Կ. Մարգարյանը, Հ. Ա. Բաբայանը, Հ. Մ. Ավանեսյանը, Մ. Պ. Մկրտումյանը, Ա. Գ. Ստեփանյան, գիտական կենտրոնի աշխատակիցներ Մ. Հայրապետյանը, Լ. Բաղայանը, Ա. Շախատունին, Մ. Օսիպյանը, Ռ. Եսայանը:

Հայաստանի սպորտի հոգեբանները երկար տարիներ հանդիսացել են միջազգային տարբեր մասնագիտական կազմակերպությունների անդամ: Այսպես, պրոֆեսոր Ա. Ա. Լալայանը 1976թ. ընտրվել է Սպորտի հոգեբանների եվրոպական ֆեդերացիայի (FEBSAC) անդամ, պարզևատրվել է «Եվրոպայում սպորտի հոգեբանության զարգացման համար» մեդալով, իսկ երկու տարի անց ընտրվել է Սպորտի հոգեբանության միջազգային ընկերության (ISSP) անդամ:

Հ.գ.դ. պրոֆեսոր Հ. Մ. Ավանեսյանը 1992թ. ընտրվել է ISSP, իսկ 1996 թ.՝ AAASP, 1988 թ. ԽՍՀՄ Սպորտի հոգեբանության ֆեդերացիայի (ФСП) նախագահության անդամ:

Հ.գ.թ., պրոֆեսոր Հ. Ա. Բաբայանը 1990 թվականին ընտրվել է Սպորտի հոգեբանների Ասիական ֆեդերացիայի անդամ:

Ա. Ա. Լալայանից հետո ամբիոնի ղեկավարումը ստանձնել են հ.գ.թ., պրոֆեսոր Ա. Հ. Կոստանյանը (1983-1984թ.թ.), հ.գ.թ., դոցենտ Ա. Բ. Արարատյանը (1984-1990թ.թ.), հ.գ.դ., պրոֆեսոր Հ. Մ. Ավանեսյանը (1990-2003թ.թ.), 2003 թվականից մինչ ներկա ժամանակը ղեկավարում է հ.գ.թ., պրոֆեսոր Հ. Ա. Բաբայանը:

Սպորտի հոգեբանության գիտության զարգացմանը Հայաստանում նպաստել են տարբեր միջազգային գիտաժողովներին և կոնգրեսներին Հայաստանի մասնագետների մասնակցությունն ու տարբեր միջազգային կազմակերպություններին անդամագրումն ու համագործակցությունը:

1998 թ. Հայաստանում հիմնադրվեց Հայաստանի սպորտի հոգեբանների ֆեդերացիան: Առաջին նախագահ է ընտրվել հ.գ.դ., պրոֆեսոր Հ. Մ. Ավանեսյանը: Հասարակական այդ կազմակերպության հիմնական խնդիրն է հանրապետության սպորտի հոգեբանների գործնական աշխատանքների համակարգումը, միջազգային գիտաժողովների անցկացումն ու փորձի փոխանակումը:

Ա. Ա. Լալայանի նախաձեռնությամբ և հանրապետության Ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական կոմիտեի աջակցությամբ, Մոնրեալի Օլիմպիական խաղերից հետո Հայաստանում առաջին անգամ, 1976 թվականին անցկացվեց ԽՍՀՄ-ի նշանավոր հոգեբանների Համամիութենական խորհրդակցություն, որին մասնակցեցին ԽՍՀՄ Հանրապետությունների 100-ից ավելի պատվիրակներ: 1986թ. Ծաղկածորում կազմակերպվեց ևս մեկ «Սպորտի հոգեբանության համամիութենական գիտաժողով»:

ԽՍՀՄ տարիներին և Հայաստանի անկախացումից ի վեր Հայաստանի սպորտի հոգեբաններից 12-ը պաշտպանել են հոգեբանական գիտությունների թեկնածուական և 2 դոկտորական ատենախոսություններ: Նույնիսկ արտերկրների երկու ասպիրանտներ՝ Սիրիայից և Իրանի Իսլամական Հանրապետությունից պաշտպանել են սպորտի հոգեբանությունից թեկնածուական ատենախոսություններ: Ներկայումս Հայաստանի սպորտի հոգեբանության նշանավոր գիտնականներ հ.գ.դ., պրոֆեսորներ Հ. Մ. Ավանեսյանը, Մ. Պ. Մկրտումյանը և հ.գ.թ. պրոֆեսոր Հ. Ա. Բաբայանը ղեկավարում են համապատասխանաբար ԵՊՀ, ՀՊՄՀ և ՀՖԿՍՊԻ հոգեբանության ամբիոնները և հանդիսանում են ՀՀ ԲՈՀ-ի Հոգեբանության մասնագիտական խորհրդի անդամ:

Հատկապես Հայաստանի անկախացումից ի վեր հոգեբանության ամբիոնի և Սպորտի հոգեբանության ֆեդերացիայի համատեղ ջանքերով անցկացվել են միջազգային գիտական կոնֆերանսներ, կոնգրեսներ և սեմինարներ.

- 1992թ. «Բարձրագույն սպորտում հոգեբանական պատրաստության հիմնահարցերը» միջազգային սեմինար:
- 1996թ. Միջազգային սեմինար «Սպորտի հոգեբանության կիրառական մեթոդները»:
- 2000թ. Միջազգային գիտաժողով «Սպորտի կիրառական հոգեբանություն»:
- 2015թ. Միջազգային կոնգրես «Օլիմպիական սպորտ և սպորտ բոլորի համար»:
- 2017թ. Միջազգային գիտաժողով «Հոգեբանական սպասարկման հիմնախնդիրները բարձր նվաճումների սպորտում» և գործնական սեմինարներ ու դասախոսություններ հանրապետության հավաքական

թիմերի մարզիչների, բարձրակարգ մարզիկների, մարզական ոլորտի մասնագետների համար:

Նշված գիտաժողովներին մասնակցել են Ռուսաստանի Դաշնության, ԱՄՆ-ի, Ուկրաինայի, Բելոռուսի, Մոլդովայի, Ղազախստանի, Տաջիկստանի, Վրաստանի, Իրանի, Լիտվիայի և այլ երկրների առաջատար սպորտի հոգեբաններ:

Նշված երկրներում կայացած նմանատիպ գիտաժողովներին ու սեմինարներին մասնակցել են նաև մեր հանրապետության մարզական ոլորտի ու բուհերի հոգեբան մասնագետները:

Տարիների ընթացքում փոխվել են ամբիոնի դասախոսական և գիտական կադրերը, իսկ սպորտի հոգեբանական դպրոցը զարգացել ու ամրացել է, դրսևորելով իր կենսունակությունը: Ներկայիս հանրապետական ազգային հավաքականների, հենակետային մարզաձևերի առաջատար մարզիկներ ստանում են հոգեբանական սպասարկման անհրաժեշտ օգնություն (բուժքնամարտ, ըմբշամարտ, սուսերամարտ, հրաձգություն, ծանրամարտ, շախմատ և այլն):

«Սպորտի և երիտասարդության նախարարությունը, Ազգային օլիմպիական կոմիտեի համատեղ նախաձեռնությամբ առանձնահատուկ միջոցներ է ձեռնարկում բարձրակարգ մարզիկների սպորտային պատրաստության գործընթացում մարզական գիտությունների՝ այդ թվում սպորտի հոգեբանության ներդրման ուղղությամբ:

Այդ ուղղությամբ Հայաստանի ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի պետական ինստիտուտի բազայի վրա կազմակերպվում է ՀՀ ազգային հավաքական թիմերի, մարզադպրոցների առաջավոր մարզիչների համար վերապատրաստման ու որակավորման ամենամյա դասընթացներ, ինստիտուտի բարձրորակ դասախոս-գիտնականների դասավանդմամբ: Ունկնդիրներին մատուցվում է հոգեբանական պատրաստության համակարգին վերաբերվող բոլոր տեսակի գիտագործնական, ուսումնամեթոդական և կիրառական հոգեբանամանկավարժական գիտելիքներ, հմտություններ ու կարողություններ:

2016-2017 ուստարվանից ինստիտուտում բացվել է «Սպորտի հոգեբանություն» մասնագիտությամբ մագիստրատուրայի մեկամյա դասընթաց: Ավարտողները կարող են իրենց մասնագիտական գիտելիքներով ու գործնական հմտություններով իրականացնել հոգեբանական սպասարկման աշխատանքներ մարզադպրոցներում, տարբեր մարզաձևերի հավաքական թիմերում, և ֆիզիկական կուլտուրայի ուսումնական գործընթացում:

Ներկայումս Հայաստանում գրեթե առկա են մայրենի լեզվով սպորտի հոգեբանության բավարար ուսումնական և գիտահետազոտական աշխատություններ՝ այդ թվում ուսումնական ձեռնարկներ, գիտամեթոդական նյութերի ժողովածուներ, մենագրություններ և այլն;

Դրանց թվին են դասվում՝

1. Ա. Ա. Լալայանի հեղինակությամբ (ըստ տարիների),

- Սպորտային մրցման հոգեբանական առանձնահատկությունները: Երևան, 1963, 63 էջ:
 - Բասկետբոլի հոգեբանական ուրվագծերը (Կ. Ն. Վարդանյան համահեղինակ): Երևան, 1964, 76 էջ:
 - Սպորտի հոգեբանություն: Երևան, 1966, 122 էջ:
 - Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչը: Երևան, 1969, 177 էջ:
 - Անձի անհատական հոգեբանական առանձնահատկություններ: Երևան, 1971, 105 էջ:
 - Կոնկրետ մրցմանը մարզիկի հոգեբանական պատրաստությունը: Երևան, 1975, 52 էջ:
 - Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի մարզչի պրոֆեսիայի հոգեբանական առանձնահատկությունները: Երևան, 1975, 39 էջ:
 - Հոգեբանության մի քանի հարցեր: Երևան, 1980, 166 էջ:
 - Սպորտի հոգեբանության մատենագրություն: Երևան, 1980, 225 էջ:
 - Մարզիկի հոգեբանական պատրաստություն: Երևան, 1985, 166 էջ:
2. Ա. Հ. Կոստանյան Ֆիզիկական դաստիարակության և սպորտի հոգեբանության ուրվագծերը (ուս. ձեռնարկ): Երևան 1988, 112 էջ:
 3. Հ. Մ. Ավանեսյան Սպորտի կիրառական հոգեբանության մեթոդները: Երևան, 2000, 127 էջ:
 4. Հ. Ա. Բաբայան Հոգեբանական պատրաստության հիմնախնդիրները բարձր նվաճումների սպորտում: Երևան, 2007, 127 էջ:
 5. Ա. Գ. Ստեփանյան Հոգեկարգավորման հիմնախնդիրները սպորտում: Երևան, 2012, 162 էջ:
 6. Հ. Ա. Բաբայան, Ա. Գ. Ստեփանյան, Վ. Ղ. Գեղամյան, Թ. Շ. Սոֆյան Հոգեբանության գիտահետազոտական մեթոդները սպորտում: Երևան, 2016, 235 էջ
 7. Վ. Ղ. Գեղամյան Սպորտային պատրաստության հոգեբանական առանձնահատկություններն ըմբշամարտում: Երևան, 2018, 123 էջ:

Գրականություն

1. **Բաբայան Հ. Ա.**, Սպորտի հոգեբանության հիմնախնդիրները Հայաստանում 21-րդ դարաշեմին: Մանկավարժության և հոգեբանության հիմնախնդիրներ: Գիտական հոդվածների ժողովածու: Հոբեյանական: Երևան 2007, էջ 89-97
2. Սովետահայ հոգեբանություն: Ընտիր էջեր: կազմող **Հ. Մ. Թուրունջյան**: Երևան, ԵՊՀ հրատ., 1988, 527 էջ
3. **Аванесян Г. М.** Развитие спортивной психологии в Армении (истоки, развитие и современное состояние) В журн. Спортивный психолог. М., 2015. №2, с. 62-63.

4. **Бабаян А. А., Аракелян В. Б.** В память великого ученого Александра Арцруновича Лалаяна. Материалы первой международной научной конференции. Ереван 2017. с. 4-11.

ИСТОКИ СПОРТИВНОЙ ПСИХОЛОГИИ, РАЗВИТИЕ И НЫНЕШНЕЕ СОСТОЯНИЕ В АРМЕНИИ

Бабаян А. А. (Государственный Институт физической культуры и спорта Армении, Ереван, Армения)

В статье раскрыты вопросы формирования и развития психологии спорта в Армении. Они обусловлены основанием Армянского государственного института физической культуры и спорта, формированием кафедры педагогики и психологии спорта, а также многолетней и плодотворной учебной, научно-методической работой сотрудников кафедры.

В соответствии с этапами развития и описанием учебно-научных работе представлены достижения и перспективы развития психологии спорта в Армении.

Ключевые слова: *развитие, наука, психология, спорт, теория, методология, прикладная, конференция.*

THE ORIGIN OF SPORTS PSYCHOLOGY ITS DEVELOPMENT AND CURRENT STATE IN ARMENIA

Babayan H. A. (The Armenian State Institute of Physical Culture and Sport, Yerevan, Armenia)

The article considers the issues of formation and development sports psychology in Armenia. They are due to the foundation of the Armenian State Institute of Physical Culture and Sport and the formation of the dep. Of Sports Pedagogy and Psychology, as well as to the long-term and fruitful academic, scientific and methodical works of the department staff. Achievements and prospects of the development of Sports Psychology in Armenia are presented in accordance with the description. Of the academic and scientific work and the stages of its development.

Keywords: *development, science, psychology, sport, theory, methodology, applied, conference.*